

Основні етапи проектування виховної діяльності класного колективу

У статті проаналізовано позиції вчених стосовно визначення сутності поняття “проектування” та його функцій, обґрунтовано актуальність та особливості проектування виховної діяльності класного колективу. Визначено п’ять (початковий, власне проектування, впровадження проекту, корекції проекту та заключний) основних етапів проектування виховної діяльності класного колективу та проаналізовано основні завдання педагога на даних етапах.

Постановка проблеми. Реалізація педагогіки співробітництва, партнерства передбачає застосування особистісно-розвивальної моделі організації педагогічного процесу, завдяки якій кожна особистість школяра є творчою індивідуальністю.

Виховний процес побудований в деякій мірі так, що вихованець постає лише об’єктом педагогічних впливів, а виховна діяльність складається з набору стандартних заходів та орієнтується переважно на методи заохочення і покарання. Така ситуація не дає змоги повністю задовольнити прагнення учня бути зрозумілим і зрозуміти іншого. Для цього потрібна можливість впливати на процес виховання.

Отже це вимагає нових підходів до системи виховання, аби докорінно змінити позицію учня: з пасивного об’єкта впливу на активного суб’єкта особистісного виховання. Виховувати учня лише “заходами” та “методами” дуже мало, на зміну цим методичним одиницям приходять освітні системи, такі як педагогічне проектування виховної діяльності в школі.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблему проектування виховного процесу розглядали в своїх роботах багато педагогів, а саме: В. Безрукова, І. Волков, Л. Гумецька, О. Дубасенюк, Н. Кузьміна, О. Киричук, О. Коберник, М. Поташник та інших вчених.

У своїх працях О. Коберник розглядає проектування як творче попереднє конструювання програми діяльності суб’єктів педагогічного процесу, за словами Н. Кузьміної [1] проектування – це “забігання наперед” – це система послідовності дій педагога, які пов’язані з вирішенням педагогічних задач по конструюванню об’єкта навчально-пізнавальної діяльності учня, підпорядкованої цілям його виховання. Науковці розглядали у дослідженнях функції, основні завдання проектування виховного процесу. Проте не розглянута проблема основних етапів проектування виховної діяльності класного колективу.

Мета статті – з’ясувати та виділити основні етапи проектування виховної діяльності класного колективу.

Виклад основного матеріалу дослідження. Сьогодні проблема організації виховного процесу набула особливої гостроти, адже без значних змін процес розвитку особистості стане одноманітним, стандартизований. В педагогічній теорії потрібно орієнтуватися на спільну цілеспрямовану взаємодію вчителя й учнів. Але сьогодні навчально-виховний процес здійснюється без конкретного адресата, користувача, замовника, організується з усіма і для всіх, не забезпечує єдності всіх ланок системи безперервної освіти й виховання, наступності у визначенні цілей, завдань, видів діяльності. Він спрямований переважно на розумовий розвиток особистості, що складає певну суму знань, умінь і навичок. При цьому процес гармонійного особистісного розвитку індивіда, його фізичний, психічний, соціальний і духовний розвиток залишаються стихійними та нерегульованими.

На наш погляд, процес виховання має бути продуманим, цілеспрямованим, адже це допоможе збагатити зміст розвитку особистості, класного колективу, а це можливо лише за допомогою проектування.

Проектування, що сформувалося ще в середині ХХ століття, зазнало поширення і у освітній сфері. Вже пізніше утворилися різновиди проектування: економічне, екологічне, педагогічне, організаційне, соціальне. Всі ці види мають спільне технічне коріння, адже починали свій розвиток з інженерії, машинобудування.

Термін “педагогічне проектування” був введений у науковий обіг вітчизняної педагогіки А. Макаренком. Він зазначав, що “педагогічне проектування – це необхідний початковий момент в організації виховного процесу. Як не можна без проекту побудувати будинок, так не можна і виховати потрібних людей, не маючи уявлення про те, які якості їм повинні бути притаманні. Тільки через проектування можна включити виховні цілі в організації об’єктивного процесу виховання дітей” [2: 68].

Про особливу та значну роль проектування виховного процесу зазначали багато українських вчених, таких як: О. Коберник, А. Лігоцький, Т. Подобедова, російських дослідників, такі як: В. Безрукова, М. Поташник, так і зарубіжних: У. Кіппатрік, Дж. Джонс та багато інших.

Погляди деяких вчених на визначення поняття “проектування” ми подано у таблиці:

№	Дослідник	Визначення поняття “проектування”
1	О. Коберник	цілеспрямоване творче попереднє визначення і конструювання програми сумісної діяльності суб’єктів педагогічного процесу та її подальшої реалізації, спрямованої на забезпечення особистісно-розвивального підходу у досягненні мети виховання [3: 22].
2	О. Дубасенюк	моделювання стратегічної програми розв’язання педагогічних цілей і задач [4].
3	М. Поташник	дослідження тенденцій та перспектив розвитку [5]
4	В. Безрукова	попередня розробка основних деталей майбутньої діяльності учнів, педагогів [6]
5	С. Єлканов	уявна побудова кінцевого результату виховної діяльності й складання плану виховних дій для досягнення мети [7].
6	Дж. Джонс	процес, що кладе початок змін у середовищі [8].

Отже, як бачимо з таблиці, педагогічне проектування розглядається як результат діяльності, тобто, розробка плану дослідження перспектив, створення певного образу, взаємодії з учнями або як опис процесу перетворення цього образу на об’єктивну реальність. Слід зазначити, що педагогічне проектування є функцією будь-якого педагога й не менш важливою, ніж організаторська, гностична (пошук змісту, методів і засобів взаємодії з учнями) або комунікативна.

На нашу думку, проектування – це творчий процес, який будується на оригінальних, нетрадиційних рішеннях, це процес як індивідуальний, так і колективної творчості.

Так як педагогічне проектування є діяльністю, що ґрунтується на створенні нових завдань педагогічного процесу, то варто виокремити основні функції проектування: дослідницька, аналітична, прогностична, перетворююча, конструктивна, нормуюча. Всі ці функції є взаємопов’язані та взаємодоповнюючими, бо всі вони спрямовані на отриманні нового результату на основі прогностичного знання.

Науковці вважають, що педагогічне проектування це не лише діяльність, а, передусім, послідовна зміна станів, які характеризуються певними завданнями, видами діяльністю, накопиченням корисної інформації. У науковій літературі багато науковців зазначають різні етапи у розвитку проектування, найпоширенішим вважають положення Дж. Джонса, який називає три етапи процесу проектування: дивергенції (розширення меж проектної ситуації з метою забезпечення досить обширного простору для пошуку рішення), трансформації (створення принципів та концепцій), конвергенції (вибір оптимального варіанта вирішення з багатьох альтернативних).

Основним у програмі “Основні орієнтири виховання учнів у загальноосвітніх навчальних закладах України” [9] є виділення положень побудови виховного процесу, за яким дії педагога та вихованців підпорядковані спеціально спроектованій системі виховних цілей. У програмі також висвітлена надзвичайно важлива роль класного керівника як організатора педагогічного процесу.

На нашу думку, саме йому належить провідна роль у застосуванні сучасних технологій виховної діяльності, яка базується на проектуванні розвитку особистості, її інтересів та якостей кожного з вихованців у процесі становлення класного колективу. Дуже важливо класному керівнику при проектуванні виховної діяльності класу керуватися знаннями про фізіологічні дані, вікові та статеві характеристики колективу, володіти інформацією про переконання, звички та смаки вихованців.

Основним завданням проектування є визначення його етапів. Існує безліч підходів щодо вирішення даного питання. На нашу думку, проектування виховної діяльності класного колективу має складатися з п’яти етапів.

Основні етапи проектування подаємо у вигляді схеми 1, варто зазначити, що всі етапи проектування є ланками безперервного процесу, кожний етап взаємопов’язаний з іншим.

Схема 1

Із схеми 1 видно, що проектування виховної діяльності класного колективу складається із п'яти етапів. На кожному з п'яти етапів вихователь виконує певні дії, а саме:

- початковий етап – (під час цього етапу використовується діагностика цілепокладання, планування, виховної діяльності) – даний етап є одним з найважливіших, адже педагог на цьому етапі проектування має отримати інформацію про кожного із вихованців класу, а також класного колективу загалом, для початку проектування вихователь для себе має узагальнити в уяві певний образ вихованця, яким хотілося б бачити його в майбутньому. Саме на цьому етапі варто виділити такі завдання які б були важливі не лише для вихованців, але й для оточуючого середовища;
- етап проектування – (реалізація проектної діяльності, моделювання взаємин педагогів та вихованців, вихованців в межах колективу; добір оптимальних форм та методів проектування виховної діяльності) – на даному етапі класний керівник добирає найбільш вдалий варіант проектування виховної діяльності класного колективу, окреслює формування критеріїв, їх рівнів, які відповідають цілям та принципам самої діяльності, на даному етапі вчитель визначає зміст послідовних виховних завдань. Ще однією складовою етапу проектування є остаточне планування, де потрібно точно розрахувати об'єм запланованих дій із часом, виділити час для підготовки та на безпосереднє проведення заходів;
- етап впровадження проекту – (виконання запланованих проектних дій та простежування динаміки змін) – даний етап забезпечує втілення змісту проекту у виховний процес;
- етап корекції проекту – (можливе коригування певних елементів проектування виховної діяльності класного колективу) – цей етап визначає відповідність результатів із початковим задумом, можливе проведення корекції;
- заключний етап – (окреслення результатів даного проекту та вибір варіантів щодо подальшого впровадження проекту) – виведення остаточних результатів проекту, вирішується питання щодо майбутнього впровадження проекту у виховний процес..

На нашу думку, проектування виховної діяльності класного колективу – це спільна діяльність і класного керівника, і дітей, і дорослих для визначення змісту, способів життєдіяльності класу.

Варто зазначити, що проектування не лише є наукою, але й мистецтвом, адже потребує від класного керівника сили, почуттів, душі.

Висновки. Підсумовуючи, підкреслимо наступне: проектування – це творчий процес, який будується на оригінальних, нетрадиційних рішеннях, це процес як індивідуальний, так і колективної творчості.

Ми вважаємо, що проектування виховного процесу виступає саме тим засобом, в результаті якого стає можливим усвідомлення основних орієнтирів діяльності учасників виховного процесу. Варто наголосити, що лише за умови чіткого проектування виховної діяльності класного колективу виділяється досконала діяльність класного керівника, яка зосереджена у визначенні виховної системи та проектуванні розвитку всього колективу і окремих його учнів.

Список використаних джерел та літератури:

1. Кузьмина Н. Профессионализм деятельности преподавателя и мастера производственного обучения профтехучилища / Н. Кузьмина. – М.: Высшая школа, 1989. – 167 с.
2. Козлов И. Педагогический опыт А. Макаренка / И. Козлов. – М.: Просвещение, 1987. – 68 с.
3. Коберник О. Організація виховного процесу на засадах психолого-педагогічного проектування / О. Коберник // Рідна школа. – 2004. – № 5. – С. 22 – 25.
4. Дубасенюк О. Основи теорії і практики професійної виховної діяльності / О. Дубасенюк. – Житомир: Житомирський держ. пед. ін-т., 1995. – 187 с.
5. Поташник М. Как оптимизировать процесс воспитания / М. Поташник. – М.: Знание, 1984. – 80 с.
6. Безрукова В. Педагогика: Проективная педагогика / В. Безрукова; Екатеринбург: Деловая книга, 1996. – 342 с.
7. Елканов С. Основы профессионального самовоспитания будущего учителя / С. Елканов. – М.: Просвещение, 1989. – 189 с.
8. Джонс Дж. Методы проектирования; [Пер. с англ.] 2-е изд. доп / Дж. Джонс. – М.: Мир, 1986. – 326 с.
9. Про основні орієнтири виховання учнів 1 – 12 класів загальноосвітніх навчальних закладів України (Наказ МОНмолоді і спорту № 1243 від 31.10.11 р.) [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://osvita.ua/school/news/24585>

References (Translated & Transliterated):

1. Kyz'mina N. Profesionalizm deatel'nosti prepodavatela i mastera proizvodstvenoho obychnia prophtehchulusha / N. Kyz'mina. – M.: Vusha shkola, 1989. – 167 s.
2. Kozlov I. Pedagogicheskuy oput A. Makarenka / I. Kozlov. – M.: Prosveshchenie, 1987. – 68 s.
3. Kobernuk O. Organizacia vuhovnogo procesy na zasadah psuhologo-pedagogichnogo proektyvann'a / O. Kobernuk // Ridna shkola. – 2004. – № 5. – s. 22 – 25.
4. Dybasenyk O. Osnovu teorii i praktuku prophesiunoi vuhovnoi dial'nosti / O. Dybasenyk. – Zhutomur: Zhutomurs'kuy depzh. ped. ih-t., 1995. – 187 s.
5. Potashnuk M. Kak optimizirovat' proces vospitania / M. Potashnuk. – M.: Znanie, 1984. – 80 s.
6. Bezrykova V. Pedagogika: Proektivnaa pedagogika / V. Bezrykova; Ekaterinbyrg: Delovaa kniga, 1996. – 342 s.
7. Elkanov S. Osnovu professional'nogo samovospitania bydychshego ychitel'a / S. Elkanov. – M.: Prosveshchenie, 1989. – 189 s.
8. Dzhons Dzh. Metodu proektirovania; [Per.s angl.] 2-e izd. dop / Dzh. Dzhons. – M. – Mir, 1986. – 326 s.
9. Pro osnovni orienturu vuhovann'a ychniv 1 – 12 klasiv zagal'noosvitnih navchl'nuh zakladiv Ukrainu (Nakaz MONmolodi i sporty № 1243 vid 31.10.11 r) [Elektronuy resyrs]. Rezhum dostypu: <http://osvita.ua/school/news/24585>

“ ” _____ 20__р.

Прышча С. М. Основные этапы проектирования воспитательной деятельности классного коллектива. В статье проанализированы позиции ученых относительно определения сущности понятия "проектирование", обоснована актуальность и особенности проектирования воспитательной деятельности классного коллектива. Определено пять (начальный, собственно проектирование, внедрение проекта, коррекции проекта и заключительный) основных этапов проектирования воспитательной деятельности классного коллектива и проанализировано основные задания педагога на данных этапах.

Pryshchepa S. M. The Basic stages of planning of educator activity of class collective. In the article opinions of scientists are neat in relation to determination and essence of concept " planning", actuality and features of planning of educator activity of class collective are reasonable. Five (start actually designing, implementing the project, and the final adjustment of the project) basic stages of planning of educator activity of class collective are certain and the basic tasks of teacher are analysed on these stages.